

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 25 januari – 12:00 uur d.d. 26 januari

5.1.2e

Directie Communicatie. Vragen? Mail naar

5.1.5

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan Covid-19 Nederlanders ziek door Covid-19 Patiënten met uitgestelde niet-spoedeisende operaties 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Nederlanders die zich vanwege psychische of psychosociale problemen die aan de avondklok (kunnen) houden 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici ICT- en privacydeskundigen Burgemeesters en gezagsdragers Gehandicaptenzorg en thuiszorg

Samenvatting

- Terwijl Nederland nog de 'wonden likte van het geweld van zondag', braken maandagavond opnieuw rellen uit. Van Amsterdam tot Zwolle en van Almelo tot Geleen: alle persalarms, liveblogs, journaals en talkshows brachten live alle ontwikkelingen vanuit de vele steden waar werd gereld, geplunderd en gevochten. De 'avondklokrellen' bereiken zelfs het buitenland waar de avondklok wordt gezien als de directe aanleiding tot het geweld.
- Media beschrijven de gebeurtenissen als 'heftige beelden die je niet vaak ziet in Nederland' (de Volkskrant). Trouw stelt dat een dag na de 'zwaarste rellen in veertig', het weer mis ging. En volgens Telegraaf heeft 'reltug' opnieuw toegeslagen. Centraal in de verslaggeving de vraag in hoeverre de situatie in de steden direct te linken is aan de avondklok. Aan de ene kant bestempelen media de daders als 'reischoppers' en niet als 'demonstranten'. Tegelijkertijd is er ook oog voor de gevolgen voor jongeren die al maandenlang geen uitlaatklep meer hebben: geen school, geen sport en geen ontmoetingen met vrienden. Politiek socioloog Fenneke Wekker uit kritiek op de duiding van onder meer premier Rutte dat er sprake is van 'crimineel geweld'. "Niet constructief om alle onrust hiermee af te doen. Zonder geweld goed te praten kun je best oog hebben voor wat politieke ingrepen zoals de coronamaatregelen van mensen vraagt. Juist jongeren worden in hun vrijheid beperkt tegen een ziekte waar zij het minst last van hebben. De voetbalstadions en sportscholen zijn dicht, maar sommige energie móet eruit."
- De productieproblemen bij AstraZeneca leiden tot boze reacties in Europa. De Europese Commissie eist meer uitleg 'waar de bestelde vaccins zijn gebleven'. Daarnaast leiden berichten van Duitse media dat het vaccin maar bij 8% van de 65-plussers effectief zou zijn, tot zorgen over de gekozen vaccinatiestrategie, waaronder in Nederland. AstraZeneca zelf noemt de geluiden 'compleet onjuist' en zegt tegen persbureau DPA dat "Britse artsen het middel van de toezichthouder daar mogen voorschrijven voor ouderen".
- Deze vaccinontwikkelingen leidt tot grote zorgen bij medewerkers in de gehandicapten- en de thuiszorg. De Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland stelt dat het wat met de moraal doet. "Dit is een grote klap. Wij zijn nu aan het kijken of we onze groep van 187 duizend medewerkers kunnen splitsen in groepen die het vaccin het hardst nodig hebben." Hans Buijng van brancheorganisatie Zorgthuis.nl zegt het gevoel te krijgen "dat er nu wordt gegokt met toezeggingen die niet hard zijn. Er is geen regie, het kan nu alle kanten op. Dit zou kunnen betekenen dat we pas eind maart aan de beurt zijn." ActiZ noemt de situatie 'volkomen onwenselijk'. "De uitval van personeel in de thuiszorg is 10 procent. Dat betekent dat we niet alle zorg meer kunnen leveren, waardoor ook mantelzorgers het zwaarder krijgen. Bovendien ontlasten wij normaal de ziekenhuizen."
- Volgens FNV Zorg & Welzijn blijft de zorgbonus voor 'veel onrust' zorgen. FNV kreeg de afgelopen weken veel signalen van zorgmedewerkers dat hun werkgever de bonus niet zal uitkeren, totdat zij een contract voor eventuele terugbetaling hebben ondertekend. Dit voor het geval dat achteraf blijkt dat ze er toch geen recht op hebben. Daarnaast houdt een andere groep werkgevers het geld op de rekening tot de volledige afhandeling via loonbelasting of de eindcontrole van VWS heeft plaatsgevonden. "In beide gevallen kan het tot in 2023 duren". Vice-voorzitter Kitty Jong noemt het 'te absurd voor woorden'. "...Dit is respectloos naar al die hardwerkende zorgwerkers."
- CNV, NU'91 en V&VN vinden dat mensen die in de zorg werken vaker betere mondmaskers zouden moeten kunnen gebruiken. Volgens de zorgvakbonden heeft overleg met de overheid daarover te weinig opgeleverd en daarom eisen ze nu actie van de werkgevers. FNV Zorg & Welzijn pleit ervoor dat alle zorgmedewerkers FFP2-maskers krijgen.

Karakterisering

-

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)

-

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Via de social kanalen van VWS komen veel kritische berichten binnen over het vaccineren. Mensen vragen zich af hoe ouderen zich naar de priklocaties moeten begeven, waarom bepaalde groepen eerder/laten aan de beurt zijn en waarom het vaccineren zo lang duurt.
- Via de social kanalen van VWS wordt duidelijk dat mensen bezig zijn met de lockdown. 'Waarom is er een avondklok als de besmettingen naar beneden gaan?' Ook wordt er gepraat over de rellen van afgelopen dagen en roepen mensen op om geen paarden/honden in te zetten tijdens deze rellen.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- RTL Nieuws meldt op basis van eigen onderzoek dat er grootschalig gehandeld wordt in miljoenen adresgegevens, telefoon- en burgerservicenummers, afkomstig uit de 2 belangrijkste coronasystemen van de GGD. Dat zijn CoronIT, waar de privégegevens van Nederlanders die een coronatest hebben gedaan in staan, en HPzone Light, het systeem voor het bron- en contactonderzoek. De politie heeft dit weekend 2 personen gearresteerd die worden verdacht van deze illegale datahandel. Na melding door RTL Nieuws heeft de GGD 'onmiddellijk verdere maatregelen getroffen'. De GGD was niet op de hoogte van de illegale datahandel uit hun systemen. "Wij zijn verantwoordelijk voor de veiligheid van onze systemen", zegt **André Rouvoet, voorzitter van de GGD GHOR Nederland**. "Iedereen die zich bij ons laat testen moet daarop kunnen vertrouwen. Het stelen en verkopen of doorverkopen van persoonsgegevens is een ernstig misdrijf", zo laat **Jeroen Niessen van het cybercrimeteam van de politie Midden-Nederland** weten. "Politie en Openbaar Ministerie zitten hier bovenop. De GGD heeft afgelopen vrijdag bij ons een melding gedaan van de datadiestaf. Wij zijn daarop direct een groot onderzoek gestart en hebben in deze zaak binnen 24 uur 2 mensen aangehouden. Meer aanhoudingen worden zeker niet uitgesloten. Het onderzoek gaat verder, onder meer naar de omvang van de datadiestaf." Verantwoordelijk **techjournalist Daniël Verlaan (RTL Nieuws)** meldt vanochtend via Twitter dat hij inmiddels 150 tips en "bizarre verhalen; heeft van mensen die werken met de GGD-systemen" en: "waar het allemaal meer mis is". Vervolgens Twittert hij: "Het illegale aanbod van persoonsgegevens uit de GGD-systemen gaat gewoon door. Dit bericht is van gisteravond 22.16, en er wordt ook nog volop gezocht naar mensen die toegang hebben tot CoronIT en/of HPzone Light. En: "De day after: de GGD waarschuwt intern voor journalisten (ze maken kritische verhalen!)", zegt tegen medewerkers dat ze tegen burgers moeten wachgen over de illegale handel en heeft inmiddels stilte de export-functie uit één van de systemen gehaald. I'll be watching you."
- **LNAZ-voorzitter Ernst Kuipers** zegt dat de ziekenhuisbezetting "blijft steken op een hoog niveau". Hij verwacht dat het aantal patiënten in het ziekenhuis de komende weken alsnog daalt, al is hij beducht voor de Britse variant.
- Chirurg en voorzitter van de **Nederlandse Vereniging voor Heelkunde, Jaap Bonjer** (Amsterdam UMC) legt in De Telegraaf uit hoe de zorg de 100.000 uitgestelde operaties te lijf gaat, namelijk met hulptroepen. Volgens de chirurg zou het 'mooi' zijn als ze in april/mei kunnen beginnen met inhalen. Bonjer beaamt dat er niet alleen een stuwmeer aan uitgestelde zorg bestaat, maar ook aan vakantiedagen. "...Het personeel zal moe zijn en op vakantie willen. We hebben dus hulptroepen nodig. Daarom hebben we iets onconventioneel bedacht: we gaan het personeel over de verschillende disciplines bijscholen..." Bonjer vertelt ook over het inzetten van geneeskundestudenten. Volgens Bonjer is er veel steun voor het plan om hulptroepen in te zetten. "...Als alle ziekenhuizen op deze manier de operatiecapaciteit zo'n tien% uitbreiden, moet de operatie-achterstand in te halen zijn dit jaar."
- **Ewout Fanoy, arts infectieziektebestrijding bij de GGD Rotterdam-Rijnmond** legt uit hoe men de inwoners van de Rotterdamse wijk Charlois proberen te informeren over het belang van zich laten testen. Veel inwoners hebben een lagere sociaal-economische status die het Nederlands niet machtig zijn, waardoor overheidsinformatie soms langs hen heen gaat. "Geen mensen die uit zichzelf makkelijk een afspraak bij de GGD maken", aldus Fanoy. De drempel om te testen wordt verlaagd. "Een eerdere proef met de mobiele testbus in de Afrikaanderwijk liet zien dat het werkt als mensen gewoon kunnen komen aanlopen", zegt manager testen Roel Ensing. De laagdrempeligheid gaat verder dan het vergroten van het aantal locaties. Samenwerking met vertegenwoordigers van moskeën en wijkorganisaties is cruciaal. "Die zijn aanwezig in de app-groepen en hebben tentakels in de wijken." Er worden ook meer meertalige medewerkers ingezet. En de communicatie verloopt vaker in beeld.
- **WHO-topman Mike Ryan** zegt dat olympische atleten geen voorrang behoren te krijgen bij de wereldwijde vaccinatie. "Op dit moment hebben we niet eens genoeg vaccins om de grootste risicogroepen te voorzien."

Avondklokrellen raken zorginstellingen

- Gisteravond werden met een voorhamer en stenen ramen van **woon- en dagbestedingslocatie Het Karmijn** in de Haagse Schilderswijk kapotgeslagen. Volgens begeleider John Toonen zijn de cliënten 'vreselijk overstuur'.
- Relschoppers in Den Bosch deden een poging het **Jeroen Bosch Ziekenhuis** binnen te komen, maar dat is niet gelukt. Het ziekenhuis is daarom tijdelijk uit voorzorg op slot gegaan. Ambulances moesten uitwijken naar andere ziekenhuizen.

Ontwikkeling & levering coronavaccins

- De **Europese Commissie** wil meer uitleg van AstraZeneca over waar bestelde vaccins zijn gebleven. "De EU wil precies weten welke doses tot dusver op welke plek door AstraZeneca zijn geproduceerd. En als ze zijn geleverd, aan wie", zei Eurocommissaris Stella Kyriakides na een eerste gesprek met het AstraZeneca. Maar gesprekken tussen de EU-lidstaten en AstraZeneca maandagavond hebben nog niks opgeleverd. Volgens de lidstaten hebben vaccinontwikkelaars maatschappelijke en contractuele verantwoordelijkheden die ze moeten nakomen. Dat laat Eurocommissaris Stella Kyriakides weten via Twitter. "We hebben AstraZeneca gevraagd om een gedetailleerde planning van de vaccinleveringen en wanneer de distributie naar de lidstaten zal plaatsvinden. Woensdag zal nog een vergadering worden belegd om de kwestie verder te bespreken."
- De **Britse minister voor Vaccinontwikkeling Zahawi** is ervan overtuigd dat de AstraZeneca zijn contracten met het Verenigd Koninkrijk nakomt. "Ik heb er alle vertrouwen in dat AstraZeneca en Pfizer de hoeveelheden leveren die we nodig hebben om onze doelen voor half februari te halen, en ook voor de periode daarna." Zahawi reageerde op een vraag over een mogelijk exportverbod voor vaccins in de Europese Unie. De EU dreigt de export naar onder meer het Verenigd Koninkrijk stil te leggen, omdat AstraZeneca minder vaccins aan de EU levert dan was afgesproken.

- **Duitse regeringskringen** stellen volgens de krant Handelsblatt dat het middel maar bij 8% van de 65-plussers effectief is. De vrees is dat dit vaccin niet in de buurt komt van de ruim 90% effectiviteit van de vaccins van Pfizer/BioNTech en Moderna. De krant Bild weet te melden dat het vaccin niet voor ouderen zal worden toegelaten. In een reactie zegt **AstraZeneca** dat haar vaccin maar bij 8% van de 65-plussers effectief zou zijn, 'compleet onjuist' is. Een woordvoerder zei tegen persbureau DPA dat "Britse artsen het middel van de toezichhouder daar mogen voorschrijven voor ouderen".
- De EU wil farmaceutische bedrijven de komende dagen verplichten alle vaccinexport vanuit de EU te registreren. "Wij, de EU, moeten kunnen weten of, en zo ja, welke vaccins uit de EU worden geëxporteerd", zei de **Duitse minister van Gezondheidszorg, Jens Spahn**. "Alleen op die manier kunnen we zeker weten of de EU-contracten met producenten eerlijk worden nageleefd."
- Na eerste onderzoeken concludeert **Moderna** dat haar vaccin ook tegen de Britse en de Zuid-Afrikaanse virusvarianten werkt. De proefpersonen die het vaccin hebben gekregen, maken afweerstoffen aan die ook de beide mutaties te lijf kunnen gaan. Bij de Zuid-Afrikaanse variant is die reactie wel veel kleiner. Daarom werkt Moderna aan een extra dosis, een zogeheten booster shot die misschien ook kan helpen tegen mutaties die in de toekomst ontstaan.
- Het **Leids vaccin van Johnson & Johnson** staat volgens ingewijden op het punt om resultaten van de fase 3-testen, de laatste klinische testfase, wereldkundig te maken.
- Volgens een expert van het **Chinese instituut voor infectieziektebestrijding** zijn Chinese vaccins tegen covid-19 binnen twee maanden aan te passen om ze effectief te maken tegen gemuteerde varianten van het virus. Dat meldt de Chinese nieuwssite Global Times. Uit tussentijdse testresultaten blijkt dat de Chinese vaccins ook werkzaam zijn tegen de nieuwe Britse en Zuid-Afrikaanse varianten, hoewel de effectiviteit iets lager is, zegt de expert.

Vaccinatiecampagne

- AD schrijft dat volgens ingewijden de kans 'nihil' is dat Nederland gebruik gaat maken van een noodvergunning om het Janssen-vaccin sneller op de markt te mogen toelaten.
 - Een woordvoerder van de **Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)** laat weten dat uit één flesje Modernavaccin niet tien, maar elf doses gehaald kunnen worden. Het RIVM laat weten dezelfde signalen vanuit de huisartsenposten gehoord te hebben en bekijkt nog wat de bevinding voor de richtlijn over de uitvoering van de vaccinatie betekent. Het CBG gaat de informatie voor zorgverleners over het vaccin niet aanpassen.
 - **Bijwerkingencentrum Lareb** stelt dat pijn, warmte en roodheid op de prikplek, spierpijn, hoofdpijn en een algeheel 'je niet lekker voelen' de meest voorkomende bijwerkingen van het Pfizer/BioNTech-vaccin zijn. In 6 gevallen is er sprake van klachten die kunnen passen bij een heftige allergische reactie. Bij het merendeel van de mensen verliepen de klachten mild en verdwenen ze binnen een paar dagen.
 - Meer dan een miljoen **Israëliërs** hebben beide doses van een coronavaccin gehad. Dat betekent dat meer dan 10% van de ruim 9 miljoen inwoners dubbel is ingeënt.
 - Volgens AD geloven **Russische** statistici niets van de 'massale' inenting waar het land naar overgeschakeld zou zijn.
- Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?*
- Volgens **FNV Zorg & Welzijn** blijft de zorgbonus voor veel onrust zorgen. FNV kreeg de afgelopen weken veel signalen van zorgmedewerkers dat hun werkgever de bonus niet zal uitkeren, totdat zij een contract voor eventuele terugbetaling hebben ondertekend. Dit voor het geval dat achteraf blijkt dat ze er toch geen recht op hebben. Daarnaast houdt een andere groep werkgevers het geld op de rekening tot de volledige afhandeling via loonbelasting of de eindcontrole van VWS heeft plaatsgevonden. "In beide gevallen kan het tot in 2023 duren voordat zorgmedewerkers de bonus, bedoeld over het jaar 2020, pas kunnen uitgeven. Bovendien eist het ministerie bij de verlening van de bonus dat deze binnen vijf maanden wordt uitgekeerd aan de werknemers", aldus de vakbond. FNV ontvangt hierover vooral klachten van medewerkers uit de kraamzorg, verpleeghuizen en thuiszorg. Vice-voorzitter Kitty Jong noemt het 'te absurd voor woorden'. "...Nu blijkt dat ze misschien nog wel twee jaar op de zorgbonus moeten wachten omdat hun werkgever geen risico wil lopen. Dit is respectloos naar al die hardwerkende zorgwerkers", aldus Jong. FNV kaart onder andere dit probleem donderdag aan in een overleg met minister Van Ark.
 - Volgens **FNV Zorg & Welzijn** zorgt ook de vaccinatievolgorde die steeds wordt aangepast, voor veel onrust onder zorgwerkers. "Sinds begin januari verschijnen er continu berichten van specifieke beroepsgroepen die voorrang willen op hun vaccinatie tegen Covid-19. Als gevolg hiervan schuiven andere beroepsgroepen in de zorg, die al gepland stonden, steeds verder door in het stroomschema. Als dit steeds wordt aangepast, omdat een bepaalde groep nou eenmaal harder schreeuwt, verliest de overheid haar geloofwaardigheid", stelt vice-voorzitter Kitty Jong.
 - **MIND, V&VN en de NVVP** stellen dat de crisis tot nu toe grote gevolgen heeft gehad voor mensen met psychische of psychosociale problemen. Zij ervaren meer angst, depressies, spanning, stress en paniekaanvallen. "Het merendeel van deze mensen zal zich waarschijnlijk aan de avondklok houden, maar voor een minderheid zal dit heel moeilijk zijn." Het gaat dan bijvoorbeeld over mensen met psychische spanningen die de straat opgaan of direct contact met familie nodig hebben om tot rust te komen, over mensen die te maken hebben met grote spanningen in de thuis situatie of (dreiging van) huiselijk geweld en mensen die door verwardheid de betekenis van de avondklok niet overzien.
 - **LNAZ-voorzitter Ernst Kuipers** ziet dat patiënten en bezoekers zich agressiever gedragen tegen ziekenhuispersoneel vergeleken met de eerste golf van de pandemie. "Ook wij hadden afgelopen week iemand die op bezoek kwam, die wist dat hij geïnfecteerd was en het advies kreeg om thuis te blijven in quarantaine. Hij zegt dat er niets aan de hand is en besmet vervolgens medewerkers in het ziekenhuis. Dat soort dingen vind ik vrij onvergeeflijk. Dit is ook een vorm van

agressie die ziekenhuizen wel veel meer zien", aldus Kuipers. "Wat ook veel vaker voorkomt is dat mensen op bezoek gaan bij patiënten met Covid en zich in dezelfde kamer niet aan de beschermingsmaatregelen houden", vervolgt hij.

Welke geruchten worden genoemd?

- Uit een **OMT-advies** dat NOS in handen heeft blijkt dat het OMT nog niet weet welke rol jongere kinderen spelen bij de verspreiding van opgedoken virusmutaties. De NOS schrijft verder dat het OMT een intensivering van het bron- en contactonderzoek wil. Na een positieve test zouden meer contacten in beeld worden gebracht. Momenteel zijn dat alleen huisgenoten en personen die een aaneengesloten kwartier dicht bij de besmette persoon in de buurt waren. Het OMT adviseert de laatste contacten ook zo snel mogelijk te testen. Volgens het OMT hoeven de mondkapjesrichtlijnen van het RIVM niet worden aangepast, een chirurgisch mondkapje is volgens de gezondheidsexperts voldoende.
- Nederland zou op dit moment donkerrood kleuren op de nieuwe 'coronakaart' waaraan de **Europese Commissie** werkt. Dat zou betekenen dat niet-noodzakelijke reizen van en naar Nederland krachtig ontmoedigd moeten worden.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- De politie heeft maandagavond en -nacht in totaal 184 mensen aangehouden bij gewelddadigheden en plunderingen door het hele land.
- Omdat reischoppers in Den Bosch gisteravond een poging deden om het **Jeroen Bosch Ziekenhuis** binnen te komen, is het ziekenhuis tijdelijk uit voorzorg op slot gegaan. Ambulances moesten daardoor uitwijken naar andere ziekenhuizen.

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- De politie meldt dat voor het niet-naleven van de avondklok inmiddels 5.765 mensen zijn bekeurd.
- Het **Nederlands Verplaatsingspanel (NVP)** meldt dat het aantal mensen dat zaterdagavond na ingang van de avondklok om 21:00 uur onderweg was, met zo'n 60% gedaald is ten opzichte van een week eerder.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- **MIND, V&VN en de NVVP** roepen handhavers op terughoudend op te treden tegen mensen met psychische problemen in de handhaving van de avondklok. De zorgorganisaties adviseren handhavers om bij het aantreffen van iemand op straat, snel een indruk te krijgen van iemands geestelijke toestand en de-escalierend op te treden.
- **Ernst Kuipers** pleit voor een snellere vaccinatie in de komende weken omdat de ziekenhuiscijfers niet veel verder dalen.
- **CNV, NU'91 en V&VN** vinden dat mensen die in de zorg werken vaker betere mondkapjes zouden moeten kunnen gebruiken om zichzelf te beschermen. Volgens de zorgvakbonden heeft overleg met de overheid daarover te weinig opgeleverd en daarom eisen ze nu actie van de werkgevers.
- **FNV Zorg & Welzijn** pleit ervoor dat alle zorgmedewerkers zogenoemde FFP2-maskers krijgen. De zorgvakbond wijst erop dat er tot nu toe 116.300 zorgmedewerker besmet zijn geraakt met Covid-19, 781 in het ziekenhuis zijn terechtgekomen en 23 zorgprofessionals zijn overleden.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- **Voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie, Caroline van der Marel** van 'de stille ramp naast de covidramp' als zij het heeft over de 100.000 niet-spoedeisende operaties die zijn uitgesteld. Van der Marel benadrukt dat het hier gaat om noodzakelijke zorg en dat het uitstel veel impact heeft voor de getroffen patiënten.
- Een **grote groep gerenommeerde experts** is boos over de afwachtende houding van de overheid over vitamine D. Zij willen dat mensen uit voorzorg vitamine D gaan slikken tegen corona. Steeds meer studies tonen volgens hen aan dat vitamine D ervoor kan zorgen dat de kans dat je corona krijgt kleiner is en dat de infectie milder verloopt. Onder de experts zijn hoogleraar voeding en gezondheid Jaap Seidell (VU), Hoogleraar Gezond Ouder worden Manfred Eggersdorfer (UMCG), hoogleraar immunologie van de Huub Savelkoul (Wageningen Universiteit) en hoogleraar Preventieve Geneeskunde Onno van Schayck (Universiteit Maastricht).

Reacties op handel persoonsgegevens uit IT-systemen GGD

- De **Autoriteit Persoonsgegevens** noemt het nieuws 'zeer kwalijk' en denkt dat er mogelijk sprake is van een 'ernstig datalek'. De AP heeft de GGD direct om opheldering geëist. "Deze data bevatten naam, adres, woonplaats en telefoonnummers en ook nog eens BSN's: allemaal actueel en in grote hoeveelheden. Dat is heel veel waard." De AP meldt dat een organisatie nalatig kan zijn als het de gegevens in zijn systemen niet voldoende beveiligd: "Dan riskeer je niet alleen een boete van de AP, maar ook bijvoorbeeld massaclaims van slachtoffers."
- **Techjournalist Daniël Verlaan (RTL Nieuws)** twittert: "Ik vraag me af hoeveel klappen De Jonge en zijn ministerie nog moeten krijgen voordat er iets wezenlijks verandert, of iemand daadwerkelijk verantwoording neemt. Eerst het grote lek bij Jeugdzorg, daarna het nog ernstigere lek bij Jeugdriagg en nu dit. Hoeveel klappen nog?"
- Onderzoeksjournalistiek-platform **Investico** wijst op een eerdere publicatie in samenwerking met De Groene Amsterdammer waaruit zou blijken GGD's 'volledig overvraagd en jarenlang onderbetaald' zijn.
- **Hoogleraar ICT & Recht Frederik Zuiderveen Borgesius (Radboud Universiteit)** noemt de handel in deze gegevens 'diep schokkend'. "...Omdat er ook medische gegevens in de systemen staan is het juist extra belangrijk om dit goed te beschermen." Volgens **hoogleraar gezondheidsrecht Martin Buijsen (Erasmus Universiteit Rotterdam)** stelt dat dit 'absoluut gevolgen' heeft voor de bereidheid van mensen om zich te laten testen. "Als je weet dat die gegevens kunnen worden doorverkocht aan criminelen denk je toch wel 2 keer na voordat je zo'n test doet."

- **Misdaadverslaggever John van den Heuvel** noemt het 'ontluisterend' dat zijn privégegevens op deze manier worden verspreid: "Het is pijnlijk dat de GGD dit niet goed kan regelen. Ik heb niet de illusie dat criminelen niet achter mijn woonadres kunnen komen, maar het wordt ze zo wel heel makkelijk gemaakt." **Misdaadverslaggever Peter R. de Vries** benadrukt dat het hier om 'zeer gevoelige gegevens' gaat waar mensen met kwade bedoelingen 'flink misbruik' van kunnen maken. "De overheid schiet hierin zwaar tekort, zij hebben de plicht om die gegevens goed dicht te timmeren."
- **D66-Kamerlid Kees Verhoeven** twittert: "het gaat maar door. Vooraf doen we niets. Achteraf is er ophef. Maar verandert er niets. En gaat het dus maar door." **SP-Kamerlid Maarten Hijink** twittert: "Wat een fiasco. Niet alleen een datalek, maar actieve handel in persoonsgegevens! Een enorme ondermijning van het vertrouwen in het testbeleid en de bescherming van persoonsgegevens. De SP roept @hugodejonge morgen naar de Kamer voor opheldering." **PvdA-Kamerlid Attje Kuiken** twittert: "Alles wat je niet wilt...heel erg zorgelijk. Minister de Jonge moet uitleggen hoe dit heeft kunnen gebeuren en hoe we onze persoonlijke gegevens kunnen beschermen."
- Via de **social kanalen** van minister De Jonge komen relatief weinig berichten binnen over het datalek bij de GGD. Enkele mensen vragen wel een oplossing voor het gegeven dat hun gegevens nu op straat liggen.

Reacties op productieproblemen AstraZeneca

- Diverse media noemen de vermeende lage effectiviteit bij senioren 'een tegenvaller voor de Duitse en Nederlandse vaccinatiestrategie'. **FD** spreekt van een 'domper' en zegt dat terwijl Brussel zich boos maakt, Nederland 'de wonden likt'. De krant haalt minister De Jonge aan die spreekt van 'scherpere keuzes' bij het vaccineren die 'onvermijdelijk' zijn. Volgens **AD** betekent het nieuws over AstraZeneca dat er mogelijk een 'grotere rol' is voor de Leidse farmaceut Janssen.
- **AstraZeneca** weerlegt de beperkte werking voor 65-plussers en noemt dit 'compleet onjuist' is. Een woordvoerder zegt tegen persbureau DPA dat "Britse artsen het middel van de toezichthouder daar mogen voorschrijven voor ouderen".
- De ontwikkeling leidt tot grote zorgen bij medewerkers in de gehandicapten- en de thuiszorg. "Dat doet wat met de moraal", zegt een woordvoerder van de **Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland**. "Dit is een grote klap. Wij zijn nu aan het kijken of we onze groep van 187 duizend medewerkers kunnen splitsen in groepen die het vaccin het hardst nodig hebben."
- De thuiszorg is ongerust en uit kritiek. **Hans Buijng van brancheorganisatie Zorgthuis.nl**. "Je krijgt het gevoel dat er nu wordt gegokt met toezeggingen die niet hard zijn. Er is geen regie, het kan nu alle kanten op. Dit zou kunnen betekenen dat we pas eind maart aan de beurt zijn."
- **ActiZ** noemt de situatie 'volkomen onwenselijk'. "De uitval van personeel in de thuiszorg is 10 procent. Dat betekent dat we niet alle zorg meer kunnen leveren, waardoor ook mantelzorgers het zwaarder krijgen. Bovendien ontlasten wij normaal de ziekenhuizen: door mensen na een opname thuis te helpen of door te voorkomen dat zij naar het ziekenhuis hoeven. Hoe langer de medewerkers geen vaccin krijgen, hoe meer ook de ziekenhuiszorg vastloopt."
- Via de social kanalen van minister De Jonge komen voornamelijk negatieve berichten binnen en dan met name over de vertraagde vaccinatiecampagne. Daarbij ook enkele negatieve reacties van mensen die het vreemd vinden dat we niet symbolisch wilde starten met vaccineren, maar nu alsnog heel langzaam vaccineren en ze de minister wel bij zoveel vaccinaties aanwezig zien zijn om ermee te pronken. Dezelfde negatieve berichten komen als reactie op de post waarin de aantallen worden gedeeld, dit vinden mensen ook nog veel te langzaam in vergelijking met andere landen. Ook worden zorgen geuit ook over de vermeende slechte werking van het AstraZeneca-vaccin bij mensen van 65 en ouder.

Reacties op de rellen

- **Media** spreken van 'heftige beelden die je niet vaak ziet in Nederland' (Volkskrant); een dag na 'de zwaarste rellen in veertig jaar' ging het weer mis (Trouw); 'reltug' dat opnieuw toeslaat (Telegraaf); en 'plunderingen, zwaar vuurwerk en branden' (AD). De vraag die centraal staat: hoe lang gaan de rellen nog door? Ook ter tafel de vraag in hoeverre de gebeurtenissen direct te linken zijn aan de avondklok. Aan de ene kant bestempelen media de daders als 'relschoppers' en niet als 'demonstranten'. Tegelijkertijd is er ook oog voor de gevolgen voor jongeren die al maandenlang geen uitlaatplek meer hebben: geen school, geen sport en geen ontmoetingen met vrienden.
- **Het hoofdcommentaar van Trouw** schrijft dat een gebrek aan vertrouwen in de overheid 'een probleem dat al langer speelt en dat de politiek zich moet aantrekken'. Wantrouwen in combinatie met de vele sociale beperkingen, de onlinebubbles waarin mensen leven en de onzekerheid over hoelang deze pandemie nog duurt, kunnen een gevaarlijk explosief mengsel zijn, meent de krant. Trouw uit kritiek op Kamerleden die op social media de rellen aangrijpen voor politiek gewin en elkaar de 'maat nemen' en beschuldigen.
- Volgens **Telegraaf** 'worstelt' de politiek met de rellen die rond het coronabeleid opvlammen. Partijen proberen met de verkiezingen in aantocht verschillen uit te vergroten –'rellen zet verhoudingen Tweede Kamer op scherp', kopt de krant.
- **AD-columnist Özcan Akyol** vindt het daarnaast kwalijk dat verschillende politieke partijen "momenteel de onrust in het land aangrijpen om een sleetse ideologie te verspreiden". Waanzin kent heus geen kleur of religie, het is van Den Haag tot Urk even ziek en verwerpelijk wat er gebeurt. Politici die dit moedwillig niet zien, en juist één specifieke groep criminaliseren, zijn handlangers van de relschoppers en een gevaar voor de democratie. "Wie het slopen van binnensteden goedpraat, verspeelt zijn recht om mee te doen aan een debat, net als degenen die daar effectief verantwoordelijk voor zijn."
- **Politiek socioloog Fenneke Welker** uit kritiek op de duiding van onder meer premier Rutte dat er sprake is van 'crimineel geweld'. "Niet constructief om alle onrust hiermee af te doen. Zonder geweld goed te praten kun je best oog hebben voor wat politieke ingrepen zoals de coronamaatregelen van mensen vraagt. Juist jongeren worden in hun

vrijheid beperkt tegen een ziekte waar zij het minst last van hebben. De voetbalstadions en sportscholen zijn dicht, maar sommige energie móet eruit."

- Volgens **Marco Zannoni van het Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement COT** zijn noodbevelen en demonstratieverboden uiteindelijk niet de oplossing. "Dat is niet het antwoord op het ongenoegen dat er leeft. De overheid moet ruimte blijven geven aan welwillende burgers." Zannoni verwacht dat de onrust van de afgelopen dagen snel uitdooft. "Wat je vaak ziet is dat groepen die welwillend zijn bij nieuwe rellen wegblijven. De samenleving komt in opstand tegen de relschoppers. Zo gaat dat meestal." Er zal volgens Zannoni behalve arrestaties uitvoeren, de komende tijd ook moeten worden gewerkt aan het beteugelen van de onvrede over de coronamaatregelen. "Ook bij handhaving moet worden gekeken: kunnen we een dialoog aangaan en kijken wat mensen motiveert?" Naast de vraag of het harde politieoptreden nodig was, ligt er ook een 'samenlevingsvraag', vindt hij. "Vergis je niet in de moedeloosheid van mensen. Die gaat soms terug op hun situatie ver voor corona en is nu alleen maar verergerd."
- **Otto Adang, lector openbare orde en gevaarbeheersing aan de Politieacademie**, stelt dat het harde optreden van de politie vooral een gevolg was van hoe de overheid de avondklok heeft geïntroduceerd. "De overheid heeft zichzelf en daarmee ook de politie klemgezet." Door om 1 minuut over de politie gelijk te laten handhaven, ontstaat een dynamiek van actie-reactie, zag Adang. "De politie moest dat doen, maar het is de vraag of dit de juiste weg is. Bij eerdere maatregelen was er meer ruimte. Er was meer begrip voor het feit dat gewinning nodig was. Door op deze manier vanuit de overheid alleen op handhaving in te zetten, ontnemen je elk alternatief."
- Volgens **hoogleraar sociale psychologie Tom Postmes** bestaan de demonstranten uit grofweg vijf groepen: "De groep die vindt dat corona een griepje is dat zulke draconische maatregelen niet rechtvaardigt. Zij die protesteren omdat de economie op de fles gaat. De mensen die vinden dat hun vrijheid wordt beknót. Dan heb je de mensen die sowieso tegen de overheid zijn en net zo goed verschijnen bij een demonstratie tegen migratie als tegen de almacht van de banken. En dan is er de groep die het coronabeleid als complot ziet." Afzonderlijk zullen de meeste daarvan vreedzaam demonstreren", denkt Postmes. "Maar allemaal bij elkaar wordt het toch lastig, zeker nu veel jeugd zich verveelt. Bovendien trekt het mensen die graag geweld plegen, al weten we niet hoe groot die groep is."
- **Criminoloog Henk Ferweda** zegt dat er zondag (in vooral Eindhoven en Amsterdam) een combinatie van mensen en motieven te zien was. Sommige mensen demonstreerden tegen de coronamaatregelen, terwijl dat eigenlijk verboden was. Maar relschoppers hebben de demonstratie ook misbruikt om te vechten tegen de politie en om te plunderen. De Nieuwsuur-presentator vraagt aan Ferweda welke rol de avondklok speelde; was dat voor de een de druppel om de straat op te gaan en voor de ander het excuus om te gaan rellen? "Dat is een goede samenvatting", reageert Ferweda.
- **LNAZ-voorzitter Ernst Kuipers** heeft 'met afgrijzen' gekeken naar de relschoppers die zondagavond het Medisch Spectrum Twente belaagden. "Mensen in de zorg werken al maandenlang heel erg hard, dat mensen hun agressie nu richten op ziekenhuizen is vreselijk. Ik keek met een gevoel van medeleven voor de collega's in Enschede en ik mag erg hopen dat dit soort incidenten niet vaker gaan gebeuren."
- Via de social kanalen van minister De Jonge geven mensen de minister en zijn beleid de schuld van de rellen, ook wanneer ze zich wel uitspreken tegen het geweld hiervan.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Opiniepeilingen

- Uit onderzoek van I&O Research in opdracht van de NOS blijkt dat Nederlanders de beperking van de visite tot één gast een groter probleem vinden dan de avondklok. Zeven op de tien vinden het goed dat het kabinet de avondklok heeft ingevoerd. 18% vindt dat niet en 7% is neutraal. Dat de visite per huishouden is ingeperkt vindt 47% van de ondervraagden acceptabel. Deze maatregel brengt ook meer mensen in problemen dan de avondklok, namelijk 39% tegen 11%. Ook deze keer is de conclusie weer dat dat draagvlak groot is: 75% staat volledig of grotendeels achter de aanpak van het kabinet. 48% wil de lockdown verlengen en 29% wil die zelfs aanscherpen. Daartegenover staat 7% dat vindt dat de lockdown moet worden gestopt. Tegenstanders van de lockdown zitten relatief vaak bij FVD. Daarna komen de PVV en de Partij voor de Dieren. De tegenstanders zijn veel vaker man dan vrouw en velen zijn jongeren, met name in de leeftijd van 18 tot 24 jaar.
- Uit onderzoek van het Hart van Nederland-panel onder ruim 2.800 mensen blijkt dat een overgrote meerderheid van de Nederlanders wil dat het leger wordt afgestuurd op relschoppers. Acht op de tien ondervraagden noemt het inzetten van het leger een serieuze optie, 18% ziet liever geen militaire acties. 81% is de onrusten spuugzat en vinden dat het kabinet en de burgemeester tekortschieten bij de ordehandhaving. Wat hen betreft moeten de relschoppers veel harder worden aangepakt. Slechts 14% vindt dat de overheid op dit moment hard genoeg optreedt.
- 49% van de 7555 deelnemers aan Telegraaf's Stelling van de dag vindt niet dat thuiswerken wettelijk verplicht moet worden. 48% vindt dat je, daar waar het kan, thuiswerken moet verplichten. De meeste respondenten staan er niet van te kijken dat 16% van de besmettingen plaatsvindt op de werkvloer. Ook uit de reacties die De Telegraaf ophaalt lijkt dat er nog steeds werkgevers zijn die de werknemer verplichten naar het werk te komen. Twee derde van de deelnemers kan geen begrip opbrengen voor dit soort werkgevers. Nu geldt alleen een dringend advies om thuis te werken. Veel respondenten (51%) vinden dat niet genoeg. De meeste stellingdeelnemers vinden dat mensen die thuis geen goede werkplek hebben toch naar kantoor moeten kunnen.